

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I	
Istota i rodzaje przestępstw gospodarczych.....	15
1. Istota oszustw finansowych w świetle badań historycznych	15
2. Definicje oszustw i przestępstw gospodarczych	17
3. Klasyfikacje nadużyć gospodarczych	20
4. Przestępstwa gospodarcze w polskim systemie prawnym.....	27
5. Skala przestępczości gospodarczej na świecie i w Polsce.....	34
5.1. Badania nadużyć gospodarczych w USA.....	34
5.2. Dane dotyczące polskiej przestępczości gospodarczej	43
Rozdział II	
Miejsce audytu śledczego oraz opinii sądowych w strukturze usług oferowanych przez biegłych rewidentów	49
1. Charakterystyka usług wykonywanych przez biegłych rewidentów	49
1.1. Usługi atestacyjne (poświadczające) jako istota działalności audytorskiej	49
1.2. Polskie uregulowania prawne dotyczące działalności biegłych rewidentów.....	51
1.3. Ograniczenia w świadczeniu usług audytorskich w Polsce i na świecie	56
2. Obowiązek wykrywania oszustw a cel badania rocznych sprawozdań finansowych	58
3. Podstawy nowego rodzaju usług świadczonych przez biegłych rewidentów – audyt śledczy.....	68
4. Rola biegłego rewidenta w postępowaniu sądowym dotyczącym spraw z zakresu oszustw finansowych	69
5. Wykrywanie przestępstw gospodarczych przez biegłych rewidentów w Polsce i na świecie	75

Rozdział III

Procedury związane z wykrywaniem i badaniem przestępstw gospodarczych przez biegłego rewidenta	79
1. Wprowadzenie	79
2. Wytyczne dotyczące procedur wykrywania oszustw gospodarczych podczas badania rocznych sprawozdań finansowych	80
3. Procedura szacowania ryzyka popełnienia przestępstw gospodarczych	82
3.1. Tradycyjne metody szacowania ryzyka badania sprawozdań finansowych	82
3.2. Specyfika procesu szacowania ryzyka w przypadku nadużyć finansowych	86
3.3. Wybrane metody wspomagające szacowanie ryzyka wystąpienia oszustw	92
3.3.1. „Burza mózgów”	92
3.3.2. Systemy eksperckie	93
3.3.3. Koncepcja „trójkąta oszustwa”	95
3.3.4. Przegląd analityczny	99
4. Rola kontroli wewnętrznej w ocenie możliwości popełnienia nadużyć	100
5. Wymogi dotyczące dokumentowania nadużyć gospodarczych przez audytorów	104
6. Postępowanie biegłego rewidenta w razie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa gospodarczego stwierdzonego podczas audytu rocznego sprawozdania finansowego	107

Rozdział IV

Przykłady oszustw finansowych występujące w polskiej praktyce gospodarczej	113
1. Wprowadzenie	113
2. Studia przypadków defraudacji składników majątkowych	114
2.1. „Wyprowadzanie” środków pieniężnych poprzez sieć spółek powiązanych	114
2.2. Ukrywanie wypłat z rachunku bankowego spółki	116
2.3. Pożyczki udzielane osobom fizycznym ze środków obrotowych spółki	118
2.4. Finansowanie prywatnych wakacji ze środków spółki	119
2.5. Manipulowanie wypłatami środków pieniężnych z rachunku bankowego spółki	121
2.6. Utrzymywanie fikcyjnej spółki zależnej poza granicami kraju	123
2.7. Nieprawidłowości w przyjmowaniu zapasów towarów do magazynu	124
2.8. Świadczenie usług niematerialnych przez spółki powiązane	126
2.9. Nadużycia związane z rozliczaniem zaliczek wypłacanych ze środków spółki	128
2.10. Nieewidencjonowana sprzedaż usług po godzinach pracy	130

3. Manipulacje z zakresu fałszowania sprawozdań finansowych	131
3.1. Przykłady oszustw księgowych stosowane w jednostkowych sprawozdaniach finansowych przedsiębiorstw	131
3.1.1. Oszustwa księgowe związane z wyceną udziałów i akcji posiadanych w innych spółkach prawa handlowego	131
3.1.2. Nadużycia związane z wyceną bilansową akcji notowanych na giełdzie	134
3.1.3. Manipulacje księgowe w zakresie wyceny bilansowej należności	136
3.1.4. Wpływanie na poziom wyniku finansowego poprzez manipulacje wysokością podatku odroczonego	138
3.1.5. Weksle jako narzędzie zwiększania płynności finansowej spółki.....	140
3.1.6. Oszukańcza prezentacja należnych i niewniesionych przez właścicieli wkładów na poczet kapitału zakładowego	142
3.1.7. Problemy z wiarygodną wyceną aportów wnoszonych na pokrycie kapitału zakładowego	143
3.1.8. Manipulacje w ewidencji księgowej spółki przekazującej aport na pokrycie kapitału podstawowego jednostki zależnej.....	145
3.1.9. Wykorzystywanie możliwości konwersji wierzytelności na kapitał zakładowy spółki w celu poprawy sytuacji majątkowo-finansowej prezentowanej w sprawozdaniu	149
3.1.10. Oszustwa związane z celowym zwiększaniem przychodów między jednostkami powiązanymi	152
3.1.11. Mechanizm „nadmuchiwanie” sumy bilansowej i transferu zysków na przykładzie obrotu aktywami finansowymi.....	154
3.1.12. Nieprawidłowe stosowanie zasad kompensaty wzajemnych rozrachunków	155
3.2. Manipulacje księgowe stosowane podczas konsolidacji sprawozdań finansowych.....	158
3.2.1. Celowe zniekształcanie struktury grupy kapitałowej	158
3.2.2. Odmienne zasady wyceny oraz prezentacji aktywów i pasywów	163
3.2.3. Świadome stosowanie innej metody konsolidacji	166
3.2.4. Unikanie pełnych wyłączeń transakcji dokonywanych między jednostkami powiązanymi	168
3.2.5. Celowe dokonywanie korekt konsolidacyjnych podwyższających wynik finansowy grupy	171
4. Podsumowanie	172

Rozdział V

Model postępowania audytora w zakresie wykrywania przestępstw gospodarczych

Model postępowania audytora w zakresie wykrywania przestępstw gospodarczych	175
1. Syntetyczny model postępowania audytora w zakresie wykrywania i ujawniania przestępstwa gospodarczego	175
1.1. Podstawowe założenia i ograniczenia proponowanego modelu	175
1.2. Model działania audytora w zakresie wykrywania przestępstw gospodarczych	177
2. Szczegółowe techniki wykrywania defraudacji składników majątku	182
2.1. Nieewidencjonowana sprzedaż składników majątku	182
2.2. Udzielanie fikcyjnych rabatów	184
2.3. Przechwytywanie należności	185
2.4. Kradzież gotówki z kasy (w tym kasy fiskalnej)	186
2.5. Zakup fikcyjnych towarów i usług – zakupy na prywatne potrzeby	188
2.6. Manipulowanie listą płac	190
2.7. Zawyżanie wydatków służbowych (szczególnie kosztów delegacji)	192
2.8. Kradzież materialnych składników majątku (głównie zapasy)	194
3. Szczegółowe techniki wykrywania fałszowania sprawozdawczości finansowej	196
3.1. Nieprawidłowości w wycenie aktywów	196
3.1.1. Zawyżanie wartości udziałów i akcji	196
3.1.2. Manipulowanie wartością zapasów	199
3.1.3. Oszustwa w zakresie wyceny należności	202
3.1.4. Zawyżanie wartości środków trwałych	205
3.1.5. Manipulowanie wartościami niematerialnymi i prawnymi	208
3.2. Nieprawidłowości w wycenie pasywów	211
3.2.1. Zaniżanie rezerw na zobowiązania	211
3.2.2. Manipulowanie zobowiązaniami długo- i krótkoterminowymi	213
3.2.3. Oszustwa w zakresie kapitałów własnych	216
3.3. Manipulacje księgowe związane z ujmowaniem przychodów	218
3.4. Nadużycia dotyczące ujmowania kosztów	220
4. Szczegółowe techniki wykrywania korupcji oraz „prania brudnych pieniędzy”	222
4.1. Korupcja	222
4.2. „Pranie brudnych pieniędzy”	224
Podsumowanie	227
Spis schematów, wykresów i tabel	233
Literatura	235